

Samenwerking: de voortzetting van de politiek met andere middelen.

Bas Denters

De Pruisische generaal en militair theoreticus Carl von Clausewitz (1780-1831) is bekend om zijn stelling dat “der Krieg nichts ist als die fortgesetzte Staatspolitik mit anderen Mitteln“.

In het achtste boek van zijn klassieke, postuum uitgegeven verhandeling “Vom Kriege” betoogt Von Clausewitz (1832) dat de krijgshandelingen moeten worden begrepen in de context van het politieke proces waarmee ze onlosmakelijk zijn verbonden. Binnen de militaire theorie geldt dit inzicht inmiddels als een vanzelfsprekendheid.

Het is opvallend dat in het denken over bestuurlijke samenwerking, bijvoorbeeld in de context van gemeentelijke samenwerking in regionaal verband, het *politieke karakter van het handelen* veelal wordt miskend. In de politiek-bestuurlijke retoriek rond regionale samenwerking overheersen vrome wensen. Gemeenten moeten over hun grenzen leren denken. Politieke moed om zich in te zetten voor het regionaal belang is gevraagd en er is behoefte aan visie en leiderschap. Steevast klinkt dan ook de roep om nieuwe bestuurlijke voorzieningen op regionaal niveau die het structuren die – uiteraard zonder extra bestuurlijke drukte – slagvaardig optreden in het regionaal belang mogelijk dienen te maken. Deze retoriek miskent het wezenlijk politieke karakter van veel regionale samenwerkingsvraagstukken. Een vraagstuk heeft in de visie van de Amerikaanse

Wel beschouwd

In deze nieuwe rubriek laten leden van de kernredactie van Bestuurswetenschappen hun licht schijnen op actuele vraagstukken in beleid en openbaar bestuur.

politiek theoreticus Benjamin Barber een politiek karakter als partijen voor de vraag staan hoe zij in redelijkheid tot overeenstemming kunnen bereiken over een gemeenschappelijke aanpak, als men het niet eens is over de doelen en de middelen van de samenwerking. Inherent aan politieke vraagstukken is het ontbreken van eenduidige, door alle betrokkenen geaccepteerde standaarden. Barber spreekt over het ontbreken van een “Final Truth” en “Absolute Morals”. Evidente, optimale oplossingen zijn niet voorhanden. Hoogstens kan men het eens worden over een voor ieder acceptabele gezamenlijke aanpak. Dat betekent dat de samenwerking staat en valt met de acceptatie door de diverse betrokkenen. Derhalve moet recht worden gedaan aan de uiteenlopende sociale en economische belangen waar de partijen voor staan. De bestuurlijke drukte die hiervan het gevolg is, staat niet op zichzelf, maar vindt zijn oorsprong in de variëteit en de complexiteit van de in het geding zijnde maatschappelijke belangen.

Overeenstemming impliceert dan noodzakelijkerwijs een politiek proces waarin partijen de “kunst van het schikken en plooiën” verstaan. Dat wil zeggen dat partijen beschikken over het vermogen om de belangen waarvoor men staat in het licht van de gezamenlijke opgaven te herformuleren. Het veronderstelt bovendien dat partijen de belangen van de andere betrokkenen onderkennen en erkennen. Het is te goedkoop om het resultaat van dergelijke processen geringschattend te typeren als een halfslachtig compromis. Men miskent daarmee dat in politieke processen haalbaarheid en acceptatie onvermijdelijk de maat der dingen vormen.

Ook in de context van regionale samenwerking is veelal sprake van politieke vraagstukken. Toegegeven, bij samenwerking die is gericht op het realiseren van

doelmatigheidswinst bij het inzamelen van huisvuil is dit politieke karakter minder geprononceerd. Bij de afstemmingsvragen die rijzen rond de versterking van de regionale aantrekkelijkheid en concurrentiekracht spelen die politieke vragen echter nadrukkelijk. Dan manifesteert zich een spanning tussen de noodzaak van een gemeenschappelijke aanpak en de onenigheid over de inhoud van die aanpak. Er zou veel zijn gewonnen als in plaats de roep om visie, leiderschap en nieuwe structuren gemeenten en maatschappelijke partners meer oog zouden hebben voor het onvermijdelijk politieke karakter van regionale samenwerkingsprocessen.